

JONAS JONASSON

ANALFABETKA

KTERÁ UMĚLA POČÍTAT

$$\begin{aligned}
 & - \frac{\partial Z}{\partial p} \left(F \left\{ -\frac{p}{3} \nabla \cdot \mathbf{u} + \frac{1}{p^2} \frac{\partial p^2 D_{pp}}{\partial p} - \sum_k \frac{p}{t_{\text{loss},k}(p)} \right\} \right) \\
 & + \frac{\partial^2}{\partial R^2} (FD_{RR}) + \frac{\partial^2}{\partial Z^2} (FD_{ZZ}) + \frac{\partial^2}{\partial p^2} (FD_{pp})
 \end{aligned}$$

panteon

Jonas Jonasson

**Analfabetka,
která uměla počítat**

Jonas Jonasson

**Analfabetka,
která uměla počítat**

Přeložila Luisa Robovská

PANTEON

Ze švédského originálu
Analfabeten som kunde räkna,
Piratförlaget, Stockholm 2013

Copyright © 2013 by Jonas Jonasson
First published by Piratförlaget, Sweden
Published by arrangement with Brandt New Agency, Spain
Copyright © 2014 by Panteon
Cover © 2013 by Eric Thunfors
Translation © Luisa Robovská 2014

Panteon, Staroměstské náměstí 89, 293 01 Mladá Boleslav
www.jonasson.cz | www.jonasjonasson.com | www.knihypanteon.cz
Přeložila: Luisa Robovská
Odpovědná redaktorka: Renáta Večerková
Návrh obálky: Eric Thunfors
Sazba: DTP Panteon

ISBN 978-80-87697-21-4

Pravděpodobnost, že by se analfabetka narozená v šedesátých letech v jihoafrickém Sowetu jednoho dne ocitla v nákladním autě spolu se švédským králem a předsedou vlády, je jedna ku čtyřiceti pěti miliardám sedmi stům šedesáti šesti milionům dvěma stům dvanácti tisícům osmi stům deseti.

K tomuto výpočtu dospěla dotyčná analfabetka sama.

Část I.

Rozdíl mezi hloupostí a genialitou spočívá v tom, že genialita má své meze.

NEZNÁMÝ MYSLITEL

KAPITOLA 1.

O dívce z chatrče a muži, jehož smrt jí umožnila dostat se ze slumu pryč

Vynašeči latrín v největším jihoafrickém slumu byli svým způsobem děti štěstěny. Měli totiž jak práci, tak střechu nad hlavou.

Statisticky vzato však neměli moc valné vyhlídky do budoucna. Většině z nich hrozila předčasná smrt v důsledku tuberkulózy, zápalu plic, průjmových onemocnění, přehnané konzumace alkoholu, předávkování léky nebo kombinací několika uvedených faktorů. Jen málokomu se poštěstilo dožít padesátky. Jedním z těch mála byl i šéf sowetského úřadu pro odvoz fekálií, byl už ale sedřený a neduživý. Užíval příliš mnoho léků proti bolesti, zapíjel je příliš mnoha litry piva a s obojím navíc začínal v příliš brzkou denní dobu. Nejspíš proto tak vztekle vyjel na zástupce hygienického odboru z johannesburského magistrátu.

Negra, který si moc vyskakoval, nebylo přece možné trpět, a tak se incident donesl až k předsedovi odboru, který hned následujícího dne při dopolední kávě kolegům oznámil, že je

na čase dotyčného analfabeta ze sektoru B propustit a najít za něj náhradu.

Jinak byla ona dopolední káva moc příjemná, neboť se podával dort na počest nového asistenta hygienického odboru. Asistent se jmenoval Piet du Toit, bylo mu pouhých třiatdvacet a teprve nedávno dokončil studia.

A právě on dostal problém v Sowetu na starost. Tak už to na johannesburském magistrátu chodilo. S negramotnými podřízenými obvykle jednali služebně nejmladší zaměstnanci, snad proto, aby se prací, jak se říká, zocelili.

Zda byli všichni vynášecí latrín skutečně negramotní, nikdo nevěděl. O většině z nich se to zkrátka říkalo. Jisté bylo jen to, že nikdo z nich nechodil do školy, bydleli v plechových chatrčích a všichni měli zoufale dlouhé vedení.

Piet du Toit se před svou první návštěvou slumu cítil poněkud nesvůj. Jeho otec, obchodník s uměním, mu pro jistotu půjčil svého osobního strážce.

Jen co mladý asistent vstoupil do kanceláře úřadu pro odvoz fekálií, neubránil se stížnosti na zápach, který tam panoval. Vedoucí úřadu, jenž měl být propuštěn, ho uvítal vsedě za psacím stolem. Vedle něj stálo malé děvče, ještě dítě, které k asistentově údivu otevřelo ústa a odvětilo, že hovno má bohužel tu nelibou vlastnost, že smrdí.

Piet du Toit se na vteřinu zamyslel, jestli se nejedná o ironii, vzápětí to ovšem vyloučil a rozhodl se dívčinu poznámku ignorovat. Místo toho vedoucímu úřadu oznámil, že právě přišel o práci. A pokud do příštího týdne sežene tři uchazeče o právě uvolněné místo, bude mít nárok na stejný počet měsíčních platů.

„Můžu zas vynášet latríny, abych si vydělal aspoň pár randů?“ otázal se čerstvě propuštěný vedoucí úřadu.

„Ne,“ zavrtěl hlavou Piet du Toit.

O týden později byl asistent zpátky, opět s osobním strážcem v patách.

Propuštěný vedoucí ho opět uvítal vsedě a vedle něj stála stejná dívka jako posledně.

„Kde máte ty tři uchazeče?“ zajímal se Piet du Toit.

Propuštěný šéf řekl, že dva kandidáti se bohužel nemohli dostavit. Jednomu předchozího večera někdo na ulici podřízl krk. A kde se zdržuje ten druhý, nedokázal blíže určit. Konstatoval jen, že příčinou nepřítomnosti by patrně mohla být recidiva.

Piet du Toit se raději nevyptával, jaký druh recidivy má jeho bývalý podřízený na mysli. Šlo mu jen o to, mít celou záležitost co nejdřív z krku.

„A co ten třetí?“ zeptal se proto netrpělivě.

„Třetí stojí tady vedle mě. Už pár let mi tu s kdečím vypořádává a musím uznat, že je to šikovná holka.“

„Do hajzlu!“ rozčílil se Piet du Toit. „Přece nemůžu do takové funkce jmenovat dvanáctileté dítě!“

„Je mi čtrnáct,“ ohradila se dívka. „A mám devítiletou praxi.“

Asistent du Toit s nakrčeným nosem nasál nevábny zápach a zmocnila se ho obava, aby mu nenačichl oblek.

„Už fetuješ?“ zeptal se děvčete.

„Ne,“ zavrtěla hlavou.

„Jsi těhotná?“

„Ne.“

Piet du Toit se na pár vteřin odmlčel. Neměl nejmenší chuť vracet se na tohle místo víckrát, než bylo nezbytně nutné.

„Jak se jmenuješ?“ otázal se proto.

„Nombeko,“ představila se dívka.

„A dál?“

„Myslím, že Mayeki.“

Panebože, oni tu ani nevědí, jak se jmenujou.

„Tak dobře. Když mi slíbíš, že nebudeš pít ani fetovat, je to místo tvoje.“

„Slibuju.“

„Domluveno.“

Asistent se obrátil na propuštěného:

„Říkali jsme tři měsíční platy za tři uchazeče. Za jednoho uchazeče teda vychází plat jeden. Mínus jeden za to, že je to ještě dítě.“

„Je mi čtrnáct,“ ohradila se znovu dívka.

Piet du Toit se otočil na podpatku a s gorilou v patách bez pozdravu odkráčel.

Dívka, která se právě stala nadřízenou svého nadřízeného, bývalému nadřízenému poděkovala za pomoc a prohlásila, že ho s okamžitou platností přijímá zpět coby svou pravou ruku.

„A co asistent?“ namítl bývalý vedoucí.

„Změníme vám jméno. Negr jako negr. Vsadím se, že si toho ani nevšimne,“ pravila ta čtrnáctiletá dívka, která vypadala na dvanáct.

Novopečená vedoucí úřadu pro odvoz fekálií v sowetském sektoru B nikdy nechodila do školy. Za prvé měla její matka jiné životní priority a za druhé ji porodila ze všech zemí světa zrovna v Jihoafrické republice, navíc počátkem šedesátých let, kdy byla tamější politická reprezentace toho názoru, že děti jako Nombeko se zkrátka nepočítají. Tehdejší premiér proslul řečnickou otázkou, proč by měli černoši chodit do školy, když se stejně nehodí na nic jiného než na nošení dříví a vody.

V tom se ovšem spletl, jelikož Nombeko nenosila dříví ani vodu, nýbrž hovna. Nikdo koneckonců nepředpokládal, že by

se ta útlá dívenka v dospělosti setkávala s králi a prezidenty, stala se postrachem všech národů nebo jakkoli jinak ovlivnila světové dějiny.

To by ale nesměla být taková, jaká byla.

V první řadě velmi pracovitá. V pěti letech vynášela sudy stejně velké jako ona sama. Práce jí skýtala přesně takový výdělek, jakého bylo třeba, aby ji matka mohla každý den pověřit zakoupením láhve ředidla, kterou pokaždé přijala se slovy „děkuju, holčičko“, načež odšroubovala zátku a jala se tišit nekonečnou bolest způsobenou vědomím, že sobě ani dceři nedokáže zajistit lepší budoucnost.

Nombečin otec byl své dceři naposledy nablízku dvacet minut poté, co oplodnil její matku.

Jak Nombeko rostla, postupně zvládla vynášet čím dál víc sudů a její výplata začala stačit na víc než jen láhev ředidla.

Její matka si proto brzy navykla doplňovat ředidlo léky a alkoholem. Dcera, která záhy pochopila, že už to tak dál nejde, matku varovala. Buď s tím ihned přestane, nebo ji to zabije.

Matka s pochopením pokývala hlavou.

Pohřeb měl hojnou účast. V Sowetu tou dobou žilo mnoho lidí, jejichž hlavní životní náplní byly dvě činnosti – pomalé zabíjení sebe samých a poslední loučení s těmi, jimž se to už podařilo.

Když matka zemřela, bylo Nombeko deset let. Na pomoc otce, jak jsme už naznačili, se spolehnout nemohla. Nejdřív zvažovala, že by začala tam, kde skončila matka, a vytvořila si chemickou ochranu před realitou. Po další výplatě se nakonec rozhodla, že si radši koupí něco k snědku. Potom, co utišila hlad, se kolem sebe rozhlédla a udiveně se otázala:

„Co tu vlastně dělám?“

Bylo jí jasné, že momentálně nemá jinou možnost. Na ji-

hoafrickém pracovním trhu nebyly negramotné desetileté děti zrovna nejžádanější skupinou uchazečů. Navíc v téhle části Soweta pracovní trh v podstatě neexistoval. Neexistovalo tu vlastně ani moc pracujících.

I ti nejchudší představitelé lidského druhu mají ale jisté tělesné potřeby, což dívka jménem Nombeko zajišťovalo alespoň minimální příjem, který si po smrti matky mohla nechávat pro sebe.

Aby jí čas strávený vláčením sudů rychleji ubíhal, začala je už v pěti letech počítat:

„Jeden, dva, tři, čtyři, pět...“

A aby ji to neomrzelo, začala si postupem času vytvářet čím dál obtížnější matematické úlohy:

„Patnáct sudů krát tři auta krát sedm nosičů plus jeden, který jen sedí a kouká, protože je namol... to máme... tři sta šestnáct.“

Dokonce i Nombekina matka, která s výjimkou ředidla okolí příliš nevnímala, si všimla, že její ratolest umí sčítat a odečítat. Během posledního roku svého života této její dovednosti využívala pokaždé, když bylo třeba rozdělit zásilku léků nejrůznějších barev a účinků mezi obyvatele několika chatrčí. Láhev ředidla je prostě láhev ředidla, to nejsou žádné počty. Jenže rozdělit padesáti, sto, dvěstěpadesáti a pětisetmiligramové tablety mezi několik osob na základě jejich preferencí a platební schopnosti, to už vyžaduje jisté znalosti počtů.

A právě v nich Nombeko vynikala.

Jednou se kupříkladu nachomýtla u toho, když se její nadřízený mořil sepisováním měsíční zprávy o hmotnosti a objemu vyvezených fekálií.

„Devadesát pět krát devadesát dva,“ mrmlal vedoucí. „Kde mám sakra kalkulačku?“

„Osm tisíc sedm set čtyřicet,“ odpověděla bez zaváhání Nombeko.

„Radši mi pomoz najít tu kalkulačku, holčičko.“

„Osm tisíc sedm set čtyřicet,“ opakovala dívka.

„Co to pořád žvaníš?“

„Devadesát pět krát devadesát dva je osm tisíc sedm set...“

„Jak to můžeš vědět?“

„To je přece jednoduché. Devadesát pět je sto bez pěti, devadesát dva zase sto bez osmi. Když se to prohodí a odečte, zbyde z obou osmdesát sedm. Pět krát osm je čtyřicet. Osmdesát sedm a čtyřicet, to máme osm tisíc sedm set čtyřicet.“

„Jak jsi na to přišla?“ vyvalil na ni oči vedoucí.

„Nevím,“ pokrčila rameny Nombeko. „Ale měli bychom se vrátit k práci, ne?“

Toho dne byla povýšena na asistentku vedoucího.

Analfabetku, která uměla počítat, čím dál tím víc frustrovalo, že nerozumí vyhláškám shora, jež se kupily na psacím stole jejího nadřízeného. Jemu ostatně písmena taky činila obtíže. S vypětím všech sil se prokousával každým řádkem v afrikánštině a zároveň listoval anglickým slovníkem, aby tu změt nepochopitelných znaků aspoň částečně převedl do jemu srozumitelného jazyka.

„Co nám zase chtějí?“ zajímala se čas od času Nombeko.

„Máme asi víc plnit ty podělaný pytle,“ odvětil šéf. „Aspoň myslím. Nebo chtěj zrušit část hajzlů? Je to trochu nejasný.“

Vedoucí si povzdychl a jeho asistentka také, jelikož mu nemohla být nijak nápomocná.

Jednoho dne se na Nombeko usmálo štěstí a ve sprše u šaten pro zaměstnance si na ni začal dovolovat nějaký slizký dědek. Na nic moc se ale nezmoohl, poněvadž ho Nombeko rázem přivedla na jiné myšlenky. Vrazila mu totiž do stehna nůžky.

Den na to si ho našla na druhém konci řady latrín. Seděl s ovázaným stehnem na rybářské stoličce před svou zeleně

natřenou plechovou chatrcí. Na klíně měl položenou... Nombeko nevěřila vlastním očím... knihu.

„Co tu do prdele chceš?“ zeptal se.

„Myslím, že jsem si včera ve vašem stehně zapomněla nůžky.“

„Ty jsem vyhodil,“ odvětil dědek.

„V tom případě mi jedny dlužíte,“ nenechala se odbýt Nombeko a dodala: „Jak to, že umíte číst?“

Dotyčný slizký dědek byl napůl bezzubý a jmenoval se Thabo. Stehno ho pálilo jako čert a neměl nejmenší chuť se s tou nedůtklivou holkou vybavovat.

Na druhou stranu to bylo poprvé, co někdo v Sowetu projevil zájem o jeho knihy. Protože jich měl plnou chatrč, říkalo se mu Bláznivý Thabo. Tahle holka ale – na rozdíl od ostatních – použila spíš závistivý než posměšný tón. Toho by se dalo využít, pomyslel si.

„Kdybys byla povolnější, třeba by ti to strejček Thabo prozradil. A možná by tě dokonce naučil číst. Jenže to bys nesměla bejt tak vzteklá.“

Nombeko ani ve snu nenapadlo, že by mohla být byt' jen krapet povolnější než předchozího dne ve sprše, a odvětila, že naštěstí vlastní ještě jedny nůžky a že by si je raději ponechala, než aby je musela strýčku Thabovi zapíchnout do druhého stehna. Ale bude-li se propříště strýček Thabo chovat slušně – a naučí ji číst – nemuselo by jeho druhé stehno přijít k úhoně.

Thabo nevěřil vlastním uším. Zdá se mu to, nebo mu ta drzá holka vyhrožuje?

Navenek to znát nebylo, ale Thabo byl zámožný muž. Na-

rodil se pod plachtou v přístavu Port Elizabeth ve Východním Kapsku. Když mu bylo šest let, policie mu sebrala matku a už mu ji nikdy nevrátila. Otec usoudil, že syn je dost starý na to, aby se o sebe postaral sám, ačkoli to ve svých třídvaceti letech sám neuměl.

Rady do života omezil na větu „dávej na sebe pozor, synku,“ poplácal hoča po rameni a vydal se do města Durban, kde se nechal zastřelit při diletantsky naplánovaném přepadení banky.

Thabo žil z toho, co kde šlohnul, a byl na nejlepší cestě skončit po vzoru rodičů buď v kriminále, nebo s prostřelenou hlavou. Ve slumu v té době bydlel také jeden španělský námořník, kuchař a básník v jedné osobě, kterého kdysi dvanáct opilých mariňáků hodilo přes palubu, jelikož se nespokojili se sonety k obědu.

Španěl doplaval na pevninu, zabydlel se v prázdné chatrči a od toho dne žil jen pro vlastní i cizí básně. Časem mu začal vypovídat službu zrak, a tak výměnou za suchý chleba naučil číst malého Thaba, aby mohl bývalému námořníkovi nahlas předčítat. Kromě slepoty potkala starce i senilita a nakonec snídal, obědval i večerel výhradně verše Pabla Nerudy.

Ukázalo se, že námořníci měli pravdu a že jenom poezie k životu opravdu nestačí. Po Španělově smrti se Thabo ujal jeho knih. Nikdo jiný o ně stejně nestál. To, že uměl číst, mu pomáhalo při hledání nejrůznější příležitostné práce v přístavu. Protloukal se životem a po večerech četl básně i prózu, a především cestopisy. V šestnácti letech si poprvé všiml, že existuje opačné pohlaví, a o dva roky později si opačné pohlaví všimlo i jeho. V osmnácti letech totiž přišel na zázračný recept, jemuž neodolalo žádné dívčí srdce. Z jedné třetiny ho tvořil neodolatelný úsměv, z druhé třetiny to byly smyšlené historicky o tom, co všechno zažil na cestách křížem krážem Afrikou, které ovšem zatím podnikl pouze ve svých představách. Poslední třetinu

tvořily prachspřesté lži o nesmrtelnosti jeho lásky k dotyčným dámám.

Skutečný úspěch se dostavil teprve poté, co k úsměvu, bludům a lžím přidal navíc i verše. Mezi zděděnými knihami totiž objevil Španělův překlad sbírky Pabla Nerudy *Dvacet básní o lásce a jedna píseň ze zoufalství*. *Píseň ze zoufalství* Thabo vytrhl a zahodil, zato dvacet básní o lásce vyzkoušel na dvaceti mladých ženách ze sousedství a devatenáctkrát poznal prchavou lásku. Pravděpodobně by se mu to poštěstilo i po dvacáté, kdyby ten idiot Pablo jednu z básní nezakončil veršem *Již ji nemiluji, přísahám*, čehož si ale Thabo všiml, až když bylo pozdě.

O pár let později celý přístav věděl, oč Thabovi jde, a jeho šance na další literární úspěchy se rapidně snížily. Nepomáhaly ani čím dál větší lži, a to lhal víc, než král Leopold II., jenž svého času tvrdil, že se domorodcům v Belgickém Kongu daří výtečně, a přitom všem, kteří odmítali zadarmo otročit, nechával bez milosti useknout ruce a nohy.

A stejně jako belgického krále, jenž nejprve přišel o svou kolonii a následně promrhal veškeré jmění kvůli své oblíbené milence francouzsko-rumunského původu, i Thaba nakonec stihl trest. Nejdřív však opustil Port Elizabeth, vydal se na sever a ocitl se v Basutsku. O basutských ženách se tradovalo, že jsou pěkně vyvinuté. To Thabovi vyhovovalo natolik, že v zemi zůstal několik let. Jen tu a tam, pokud to okolnosti vyžadovaly, změnil vesnici. Díky znalosti čtení a psaní si práci vždycky našel a dotáhl to dokonce až na vrchního vyjednavče evropských misionářů usilujících o spásu místních pohanů. Náčelník Basutů, Jeho veličenstvo Seeiso, nespátroval v christianizaci svého lidu žádnou výhodu, nicméně pokládal za nutné chránit jejich zemi před okolními kmeny. Když mu proto misionáři na Thabovu radu nabídli zbraně výměnou za právo rozdávat místním pohanům bible, náčelník okamžitě souhlasil.

Tak se do země nahrnuli kněží a diákoní odhodlaní spasit místní lid. Na pomoc si přivezli bible, samopaly a tu a tam nějakou nášlapnou minu.

Zbraně sloužily k hájení hranic před nepřítelem a bible většinou na otop. Zimy v horách bývaly chladné a místní stejně neuměli číst. Když to misionářům nakonec došlo, změnili strategii a začali místo rozdávání biblí stavět kostely a kázat evangelium.

Thabo několikrát působil jako ministrant, a tak si vypracoval osobitý styl přikládání rukou, který prováděl v tajnosti na vyvolených členkách farnosti.

V milostném životě se mu nezadařilo pouze jednou. V jedné horské víscé přišli na to, že Thabo, jakožto jediný mužský člen kostelního sboru, nasliboval věrnost až za hrob nejméně pěti z devíti děvčat ve sboru. Anglický pastor choval podezření už delší dobu, Thabo totiž neuměl vůbec zpívat. Kontaktoval otce oněch pěti děvčat, kteří rozhodli, že podezřelý bude vyslýchán tradičním způsobem. Za úplňku ho posadí s holou zadnicí do mraveniště a probodnou oštěpy z pěti různých stran.

Při čekání na úplňk zamkli vesničané Thaba do hliněné chatrče, kterou pastor osobně bedlivě střežil, ovšem jen do té doby, než dostal úžeh a vydal se k řece požehnat hrochovi. Opatrně položil tlustokožci ruku na čumák a radostně mu oznámil, že Ježíš je připraven. Dál se nedostal, jelikož hroch otevřel tlamu a překousl ho vejplůl.

Thabo nelenil a zmizení pastora a dozorce v jedné osobě hbitě využil. S pomocí Pabla Nerudy se mu podařilo přesvědčit narychlo přidělenou dozorkyni, aby mu odemkla.

„A co my dva?“ volala za ním dozorkyně, zatímco pelášil savanou, co mu nohy stačily.

„Již tě nemiluji, přísahám!“ zavolal Thabo přes rameno.

Někdo by si mohl myslet, že nad ním Bůh držel ochrannou ruku. Během svého dvacetikilometrového nočního běhu do hlavního města Maseru nenarazil ani na jednoho lva, geparda či nosorožce ani na jinou dravou zvěř. V Maseru se ihned hlásil o práci u náčelníka Seeisa, který si na něj dobře pamatoval a přijal ho zpátky do služby. Náčelník totiž právě vyjednával s Brity o nezávislosti, nicméně úspěch se dostavil teprve poté, co se do věci vložil Thabo a pohrozil těm nadutcům, že jestli neustoupí, obrátí se Basutsko s žádostí o pomoc na Josepha Mobutua z Kongo-Kinshasy.

Britům zatrnulo. Myslel snad toho Josepha Mobutua, který právě hrdě vytroubil do světa, že uvažuje o svém přejmenování na *Mocného válečníka kráčejíciho díky své vytrvalosti a nezkratné vůli od vítězství k vítězství, zanechávajícího za sebou spáleniště?*

„Přesně toho,“ přitakal Thabo. „Je to můj dobrý přítel. Říkám mu Joe, je to kratší.“

Britská delegace požádala o pauzu na soukromou poradu, během níž dospěla k závěru, že oblast potřebuje klid, a ne jakéhosi všemocného válečníka, který si zvolil tak absurdní jméno. Britové se vrátili k vyjednávacímu stolu s těmito slovy:

„Tak si tu zemi teda nechte!“

A z Basutska se stalo Lesotho, z náčelníka Seeisa král Mošeše II. a z Thaba králův oblíbenec. Zacházelo se s ním jako se členem rodiny a na důkaz vděku obdržel darem měsíc nevybroušených diamantů nesmírné hodnoty pocházejících z největšího lesothského dolu.

Jednoho dne se po Thabovi slehla zem. Než král zjistil, že jeho mladší sestra, křehká princezna Maseeiso, kterou střezil jako oko v hlavě, je těhotná, měl Thabo čtyřadvacetihodinový náskok.

Špinavý a napůl bezzubý černoch v Jižní Africe v šedesátých letech neměl nejmenší šanci zapadnout do světa bělochů. Proto si to Thabo po onom nešťastném incidentu v bývalém Basutsku namířil do Soweta. Ještě předtím zašel k nejbližšímu klenotníkovi a prodal mu nejmenší diamant ze své sbírky.

V Sowetu zabral vybydlenou chatrč v sektoru B, boty si vycpal bankovkami, zhruba polovinu diamantů zahrabal do udusané hlíny v podlaze a zbytkem si zaplnil díry po vypadáných zubech.

Než se znovu pustil do víru milostných dobrodružství, natřel svůj nový příbytek sytě zelenou barvou a na hliněnou podlahu položil linoleum. To na dámy jistě udělá dojem.

Svůdnickou činnost provozoval ve všech sektorech Soweta, jen po nějaké době začal raději vynechávat sektor B, aby v mezičase mezi jednotlivými avantýrami mohl v klidu a nikým nerušen vysedávat před chatrčí a věnovat se četbě. Kromě četby a svádění si dvakrát do roka krátil čas cestami křížem krážem Afrikou, na kterých sbíral životní zkušenosti a nové knihy.

Přestože byl v podstatě finančně nezávislý, vždycky se nakonec vrátil do své chatrče. Částečně taky proto, že se polovina jeho jmění stále ukryvala třicet centimetrů pod linoleem. Na to, aby se mu všechnen majetek schoval v dásních, mu zbývalo ještě příliš mnoho zubů.

Trvalo několik let, než se obyvatelé slumu začali podívat, kde ten blázen s knihami bere peníze na živobytí a cestování. Aby zbytečně nezavdával příčinu k pomluvám, rozhodl se Thabo, že začne pracovat, a využil první příležitosti, která se mu namanula. Začal vynášet latríny. Šlo jen o pár hodin týdně, a tak mu práce vyhovovala.

Thabovi kolegové byli vesměs mladí alkoholici bez budoucnosti a také děti, mezi nimiž bylo i ono třináctileté děvče, které

mu vrazilo do stehna nůžky jenom proto, že si ve sprše náhodou spletl dveře. Což nebyla tak úplně pravda. Nespletl se ve dveřích, nýbrž v té holce. Byla moc mladá a na Thabův vkus moc plochá.

Bodnutí nůžkami pekelně bolelo. A teď tu najednou stála před jeho chatrčí a dožadovala se, aby ji naučil číst.

„Moc rád bych ti pomoh, ale zrovna zejtra se chystám na cesty,“ prohlásil Thabo a pomyslel si, že fakt bude nejlepší, když ten momentální výmysl promění ve skutečnost a rychle někam vypadne.

„Na cesty?“ opakovala se zájmem Nombeko, která za třináct let svého života nevytáhla paty ze Soweta. „A kam?“

„Na sever,“ odvětil Thabo. „A pak se uvidí.“

Zatímco byl Thabo na cestách, Nombeko o rok zestárla a byla povýšena. Jako vedoucí úřadu pro odvoz fekálií učinila řadu přelomových opatření. Tak například sektor B rozdělila na oblasti podle počtu obyvatel místo podle rozlohy, jak tomu bylo doposud, což velmi zefektivnilo rozmístění latrín.

„Zlepšení o třicet procent,“ pochválil ji její nadřízený.

„Třicet celých dva,“ opravila ho Nombeko.

Jelikož poptávka vytváří nabídku a naopak, přebývaly v rozpočtu finance na čtyři nová sanitární zařízení. Dívka se na svých čtrnáct let navzdory tomu, s kým dennodenně přicházela do styku, uměla skvěle vyjadřovat. (Každý, kdo někdy vedl konverzaci se sowetským vynašečem latrín, může potvrdit, že polovina slov je nepublikovatelná a druhá přímo nemyslitelná.) Nombekiny vyjadřovací schopnosti byly zčásti vrozené, zčásti za ně vděčila rádiu stojícímu v rohu kanceláře, které si už jako malá holka, jakmile na něj dosáhla, zvykla zapínat. Poslouchala

zásadně stanice s mluveným slovem a zaujatě vstřebávala nejen obsah, ale i formu sdělení.

Díky pořadu *Afrika zvenčí* si poprvé v životě uvědomila, že existuje i jiný svět než Soweto. Nebylo jisté, jestli je hezčí nebo slibnější, hlavní bylo, že je jiný.

Nombeko se zájmem sledovala osamostatňování Angoly. Politická strana PLUA se sloučila se stranou PCA a společně vytvořily stranu MPLA. Díky její spolupráci s FNLA a UNITA začala portugalská vláda litovat, že tenhle kout Afriky vůbec kdy někdo objevil. Během čtyř století nadvlády v Angole se zde Portugalsku mimochodem nepodařilo založit jedinou univerzitu.

Analfabetce Nombeko nebylo zcela jasné, jaká kombinace písmen se o co zasloužila, nicméně výsledkem byla změna, což bylo Nombečino druhé nejoblíbenější slovo, hned po slově jídlo.

Jednou se náhodou před svými kolegy zmínila, že změna by možná mohla být i něco pro ně. Ti ale řeči o politice nesli dost nelibě. Copak nestačí, že musejí celý den nosit sračky? Musejí je ještě k tomu poslouchat?

Coby vedoucí úřadu pro odvoz fekálií musela Nombeko jednat nejen se svými podřízenými, nýbrž i se svým nadřízeným z hygienického odboru johannesburského magistrátu Pietem du Toit. Hned při první návštěvě po Nombečino jmenování do funkce jí dotyčný neopomněl sdělit, že jim magistrát kvůli omezenému rozpočtu místo slíbených čtyř nových sanitárních zařízení přidělí pouze jedno.

Nombeko se mu pomstila po svém:

„Pěkně jedno po druhém, pane asistente. Nejprve jsem se vás chtěla zeptat, jaký máte názor na vývoj v Tanzanii. Nemáte dojem, že socialistický experiment Julia Nyerereho brzy zkolabuje?“

„V Tanzanii?“ opakoval překvapeně Piet du Toit.

„Ano. Chybí jim téměř milion tun obilí. Vůbec netuším, co by si počali nebýt Mezinárodního měnového fondu. Nebo podle vás Mezinárodní měnový fond také představuje určitý problém?“ zeptala se představitelka vládnoucí třídy s vysokoškolským diplomem, jenž neměl o politické situaci v Tanzanii ani ponětí, čtrnáctiletá holka, která nikdy nechodila do školy a nevytáhla paty ani ze Soweta. Asistent, jenž byl od přírody bledý, zbledl jako křída.

Čtrnáctileté analfabetce, která uměla počítat, to nestačilo a pokračovala:

„Ale vraťme se k těm sanitárním zařízením. Můžete mi prosím vysvětlit, proč jste tady ty cílové částky navzájem vynásobil?“

Jak ji v tu chvíli Piet du Toit nenáviděl!

Nenáviděl všechny negry, ale ji obzvlášť.

Pár měsíců na to se ze svých cest vrátil Thabo. První zprávou, kterou se po svém návratu dozvěděl, bylo, že se ta holka s nůžkami stala jeho nadřízenou. A že už to není tak úplně dítě. Začínala mít poněkud ženštější tvary. V napůl bezzubém muži se rozhořel vnitřní boj mezi důvěrou ve svůj děravý úsměv, vypravěčské nadání a Pabla Nerudu na jedné straně a vztahem podřízeného k nadřízené a vzpomínkou na nůžky zabodnuté ve stehně na straně druhé.

Nakonec se rozhodl pro pozvolnou přípravu půdy.

„Ještě pořád se chceš naučit číst?“ zeptal se.

„To se ví!“ zajásala Nombeko. „A začneme hned dneska. Večer k tobě přijdeme. Já a nůžky!“

Thabo se coby učitel kupodivu vcelku osvědčil. A Nombeko byla zase učenlivá žákyně. Třetí den dokázala do bahna před chatrčí napsat klackem celou abecedu a pátý den uměla načmárat pár jednoduchých slov. Nejdřív dělala spoustu chyb, ale už po pár měsících začala správná písmena získávat převahu nad těmi chybnými.

Během přestávek mezi jednotlivými lekcemi jí Thabo barvitě líčil své zážitky z cest. Nombeko se okamžitě dovítípla, že jeho historky se nejméně ze dvou dílů zakládají na výmyslech a maximálně z jednoho na pravdě. V zásadě jí to nijak nevadilo. Její život byl beztak natolik ubohý, že se bez další mizérie klidně obešla.

Naposledy zavítal Thabo do Etiopie, aby sesadil z trůnu Jeho císařskou Výsost, Vítězného lva z kmene Judova, Krále králů, Vyvolence Božího.

„Haile Selassieho,“ doplnila ho Nombeko.

Thabo její poznámku přešel bez povšimnutí. Odjakživa radši mluvil, než poslouchal. Historka o císaři, jehož původní jméno znělo Ras Tefari a jenž dal vzniknout náboženskému směru rastafariánství, které se mimo jiné rozšířilo až do Východní Indie, byla natolik pikantní, že si ji Thabo schoval na den, kdy se konečně odhodlal k činu.

Zakladatel rastafariánství byl tedy sesazen z trůnu a jeho vyznavači dál kouřili po celém světě trávu a nechápali, jak mohl jejich milovaný mesías, inkarnace boha Jahva, takhle skončit. Kdo to kdy slyšel, aby byl Bůh sesazen z trůnu?

Nombeko se raději nevyptávala na politické pozadí líčeného dramatu. Byla si téměř jistá, že o něm Thabo nemá nejmenší ponětí, a přílišné množství otázek by zbytečně kazilo zábavu.

„Vyprávěj mi ještě něco!“ pobídla raději svého učitele.

Thabo se v duchu zaradoval, že se situace vyvíjí podle jeho představ. (Člověk se někdy šeredně plete!) Plný odhodlání

přistoupil o krok blíž a přidal další pikantní historku o tom, jak se cestou domů z Etiopie zastavil v Kinshase, kde pomohl Muhammadovi Alimu před takzvaným *Rachotem v džungli* – tedy před legendárním zápasem s nepřemožitelným Georgem Foremanem.

„To je tak zajímavé,“ zasnila se Nombeko a vlastně to byla docela pravda. Thabo byl skutečně skvělý vypravěč.

Thabo jí věnoval tak zářivý úsměv, až se mu mezi zbylými zuby podivně zalesklo.

„O pomoc mě vlastně původně požádal Foreman, ale já chtěl udělat dobrý skutek...“ pokračoval Thabo a skončil až tím, jak byl Foreman v osmém kole knockoutován a Ali děkoval svému nejlepšímu příteli za neocenitelnou pomoc. Mimochodem, Aliho manželka byla krasavice.

„Aliho manželka?“ opakovala Nombeko. „Nechceš snad říct, že...“

Thabo se zasmál, až mu zachrastily zuby. Ihned zase zvážněl a přistoupil ke své žákyňce ještě blíž.

„Jsi krásná, Nombeko,“ zalichotil jí. „Mnohem krásnější než Aliho žena. Co kdybysme to spolu dali dohromady? Mohli bysme se někam odstěhovat, co říkáš? Jen ty a já.“

S těmi troufalými slovy jí položil ruku kolem ramen.

Při slově *odstěhovat* Nombeko ožila. Odstěhovala by se kamkoli a neváhala by ani minutu. Ale ne s tímhle slizkým dědkem. Usoudila proto, že dnešní vyučování skončilo, vrazila Thabovi nůžky do stehna (tentokrát druhého než posledně) a odebrala se do své chatrče.

Příštího dne byla zpátky, aby svému podřízenému vyhubovala, že se bez omluvy nedostavil do práce.

Thabo odvětil, že ho příliš bolí stehna, obzvláště jedno, a že slečna vedoucí bude jistě vědět, z čeho.

To Nombeko samozřejmě věděla, nicméně toho chlípného dědka varovala, že pokud se napříště nebude chovat slušně, mohl by přijít k ještě větší újmě. V tom případě by mu nůžky nevrátila ani do levého ani do pravého stehna, nýbrž do nejmenovaných partií mezi nimi.

„Kromě toho jsem viděla i slyšela, co máš v té své odpornej hubě. Jestli si na mě nedáš dobrý pozor, tak ti slibuju, že to roztroubím každému, koho potkám.“

Thabovi zatrnulo. Moc dobře věděl, že kdyby se o jeho bohatství dozvěděli sousedi, stihl by ho rychlý konec.

„Tak co po mně teda chceš?“ zeptal se opatrně.

„Abych sem k tobě mohla chodit a dál louskat tvoje knížky. Pokud možno bez nůžek,“ odvětila Nombeko. „Nůžky jsou pro člověka, který má plnou pusou zubů, drahá legrace.“

„Nemůžeš mě nechat na pokoji?“ žadonil Thabo. „Když mě přestaneš otravovat, dám ti jeden diamant.“

S úplatky měl sice bohaté zkušenosti, tentokrát ovšem nepochodil. Nombeko prohlásila, že o cizí majetek nestojí.

Teprve později a na opačné straně zeměkoule se mělo ukázat, že to zdaleka není tak jednoduché.

Thabův život paradoxně ukončily dvě ženy. Pocházely z Portugalské východní Afriky, kde se živily zabíjením a okrádáním bílých farmářů. Obchody jim šly dobře jen do té doby, než skončila občanská válka.

Po vyhlášení nezávislosti a přejmenování země na Mosambik dostali všichni bílí farmáři, kteří v tom koutě Afriky ještě zbyli, osmačtyřicet hodin na opuštění země. Dotyčným lupičkám proto nezbylo nic jiného, než přeorientovat své podnikání na zámožné černochoy, což se příliš neosvědčilo, neboť tak-

řka všichni černoši, kteří něco vlastnili, byli členy vládnoucí marxisticko-leninistické strany. Netrvalo dlouho a na obě ženy byl vypsán zatykač a na jejich stopu nasazena obávaná nově založená policie.

Lupičky se proto rozhodly vydat pokud možno co nejdál na jih a došly až do johannesburského předměstí jménem Soweto, které se jim osvědčilo jako výtečná skrýš. Nepopíratelnou výhodou největšího jihoafrického slumu bylo množství lidí, v němž se člověk snadno ztratil (pokud měl tedy černou kůži). Výhody jdou, jak známo, ruku v ruce s nevýhodami, a tak se ukázalo, že kterýkoli portugalský farmář ve východní Africe disponoval většími zdroji, než všech osm set tisíc obyvatel Soweta dohromady (vyjma Thaba).

Naše dvě lupičky však neměly na výběr, proto zhlty hrst barevných pilulek a vyrazily na vražednou výpravu. Vrávoravé kroky je zavedly až do sektoru B, kde jejich pozornost upoutala nápadně zelená chatrč, na první pohled odlišná od ostatních rezavo-šedých. Když si tu někdo natře chatrč na zeleno (nebo dejme tomu klidně na růžovo), evidentně má víc peněz, než potřebuje, usoudily ty moudré ženy. Počkaly si, až se setmí, vplížily se do chatrče, vrazily Thabovi do srdce nůž a otočily jím. Muži, který zlomil tolik ženských srdcí, se dostalo spravedlivé odplaty.

Poté se ženy pustily do hledání peněz. Nebylo to vůbec snadné. Práci jim komplikovaly všudypřítomné haldy knih. Co to bylo proboha za blázna? Nechápaly. Na co mu byly knihy?

Nakonec se na ně přece jen usmálo štěstí. V obou Thabových botách našly napěchované štosy bankovek. Pak se ale, poněkud neprozíravě, posadily před chatrč, kde se jaly kořist počítat a spravedlivě dělit. Směs nejrůznějších léků, které požily spolu s polovinou láhve rumu, zapříčinila, že ztratily pojem o čase a prostoru. Dřepěly tak před chatrčí až do chvíle, dokud se tam – světe div se – neobjevila policie.

Zlodějky byly zatčeny a dalších třicet let se o jejich životní potřeby staralo jihoafrické vězeňství. Bankovky, které se do-tyčné marně pokoušely spočítat, záhadně zmizely neznámo kam a Thabova mrtvola zůstala ležet na místě až do druhého rána. Jihoafričtí policisté měli totiž takový oblíbený zvyk, že pokud to okolnosti umožňovaly, rádi přenechávali odklizení mrtvých negrů další směně.

Nombeko v noci probudil nezvyklý hluk. Oblékla se a šla se na druhou stranu latrín podívat, co se to tam děje.

Když policisté zabavili ukradené peníze, naložili zfetované vražedkyně do auta a odjeli. Nombeko nikým nepozorována vešla do Thabovy chatrče.

„Jako člověk jsi nestál za nic, ale byl jsi skvělý lhář a vypravěč. Budeš mi chybět,“ řekla. „Nebo aspoň tvoje knihy,“ dodala, otevřela nebožtíkovi ústa a vytáhla z nich všechny nevybroušené diamanty. Bylo jich přesně čtrnáct, stejně jako chybějících zubů.

„Čtrnáct vypadaných zubů, čtrnáct diamantů,“ prohlásila. „To je dokonalé, ne?“

Když se nedočkala odpovědi, odhrnula linoleum a pustila se do kopání.

„No vida,“ prohlásila spokojeně, když našla, co hledala.

Pak si došla pro hadr a kýbl s vodou, pořádně Thaba vydrhla, vytáhla ho před chatrč a zabalila do jediného bílého prostěradla, které měla a k tomuto účelu obětovala. Zaslouží si aspoň trochu úcty, i když – nic se nemá přehánět.

Ukořistěné diamanty si Nombeko zašila do kapsy svojí jediné bundy a ulehla ke spánku.

Druhý den ráno si vedoucí úřadu pro odvoz fekálií dopřála o něco delší spánek než obvykle. Potřebovala vstřebet hodně nových dojmů. Když pak těsně před obědem dorazila do kan-

celáře, našla tam všechny své podřízené v dobrém rozmaru. Právě si dopřávali třetí pivo. Už při pití druhého se rozhodli, že dnes dají před prací přednost družnému hovoru a pomlouvání Indů jakožto příslušníků podřadné rasy. Nejtroufalejší z mužů právě dával k dobru historku o Indovi, který se snažil vyspravit děravou střechu papírovou lepenkou.

Nombeko družnou zábavu přerušila, hbitě uklidila láhve s pivem, které přítomní ještě nestihli vypít, a prohlásila, že nejspíš mají v hlavě obsah latrín, které dnes ještě nevynesli. Copak jsou opravdu tak pitomí, že nechápou, že lidská blbost nijak nesouvisí s rasou?

Ten nejdůležitější vynášec latrín prohlásil, že slečna vedoucí nejspíš zase nechápe, že si jenom chtějí po prvních pětasedmdesáti zasraných ranních sudech dát v klidu pivko, aniž by museli poslouchat blbé kecy o rovnoprávnosti.

Nombeko chvilku zvažovala, jestli mu místo odpovědi nemá na hlavu hodit roli toaletního papíru. Nakonec usoudila, že by té role byla škoda, a raději nařídila návrat do práce.

Sama se odebrala domů a podruhé v životě si položila otázku: „Co tu vlastně dělám?“

To se stalo den před jejími patnáctými narozeninami.

Na svoje patnáctiny měla Nombeko už delší dobu naplánovanou schůzku s Pietem du Toit z hygienického odboru johannesburského magistrátu. Asistent se tentokrát na setkání připravil lépe. Detailně prostudoval všechny účty a hodlal to té drzé dvanáctileté žábě pěkně natřít.

„Sektor B překročil rozpočet o jedenáct procent,“ prohlásil asistent a svrchu si svou podřízenou měřil přes brýle na čtení, které sice vůbec nepotřeboval, ale zato v nich vypadal starší.

„To je pěkná hloupost,“ namítla Nombeko.

„Když to říkám, tak je to pravda,“ trval na svém asistent du Toit.

„A já zase říkám, že neumíte počítat,“ opáčila Nombeko, vytrhla svému nadřízenému sešit z ruky, přelétla čísla pohledem, ukázala na dvacátý řádek a prohlásila:

„Slevu, kterou jsem nám tady vyjednala, jsme dostali formou dodávky navíc. Když ji oceníte podle faktické zvýhodněné ceny místo ceníkové, uvidíte, že těch jedenáct procent rázem zmizí. Kromě toho jste si asi spletl plus a mínus. Kdybychom počítali tak, jak chcete vy, dostali bychom se jedenáct procent pod rozpočet a ne nad. Což je samozřejmě taky špatně.“

Piet du Toit zrudl. Co si ta holka o sobě vůbec myslí? Jak by to vypadalo, kdyby nějaký podělaný negr určoval, co je správné a co špatné? Nenáviděl ji víc, než kdy předtím, ale nepřišel na nic, co by řekl. Proto se uchýlil ke lsti.

„Trochu jsme o tobě mluvili na oddělení,“ pronesl.

„Opravdu?“ podivila se Nombeko.

„Máme dojem, že nám tu trochu vážne spolupráce.“

Víc nemusel říkat, aby Nombeko pochopila, že stejně jako její předchůdce dostane vyhazov.

„Aha,“ pokrčila rameny.

„Obávám se, že tě musíme přeložit zpátky na vynášení latrín.“

To bylo ovšem víc, než co nabídli bývalému vedoucímu. Nombeko si pomyslela, že Piet du Toit je dnes zřejmě v dobrém rozmaru.

„Aha,“ zopakovala.

„To neumíš říct nic jiného než *aha*?“ rozčilil se asistent.

„Jak se to vezme. Mohla bych vám pochopitelně říct, jaký jste idiot, a vy byste mi nejspíš stejně nevěřil, tak se nebudu zbytečně namáhat. Mezi vynášeči latrín se taky najdou idioti,

abyste věděl, takže s tím mám svoje zkušenosti. Radši půjdu, abych se už na vás nemusela koukat,“ uzavřela debatu Nombeko a jak řekla, tak udělala.

Než se asistent du Toit stačil vzpamatovat, vyklouzla ven a zmizela. Neměl nejmenší chuť hledat ji mezi chatrčemi. Ať se klidně někde schovává, dokud ji nezabije tubera, drogy nebo nějaký jiný analfabet.

„Fujtajbl,“ odplivl si zhnuseně Piet du Toit a kývl na svého osobního strážce, kterého mu stále platil tatínek.

Bylo na čase vrátit se do civilizace.

Tímto rozhovorem Nombeko samozřejmě přišla nejen o vedoucí funkci, nýbrž i o práci jako takovou, a tudíž i o plat.

Batoh s pár věcmi, které vlastnila, už měla zabalený. Bylo v něm náhradní oblečení, tři Thabovy knihy a dvacet pruhů sušeného antilopího masa, které si koupila za své poslední úspory.

Knihy už měla dávno přečtené, v podstatě už je znala nazpaměť, přesto se jich nehodlala vzdát. Jejich samotná přítomnost jí dělala dobře. Podobně jako jí přítomnost kolegů dělala špatně.

Večer byl chladný. Nombeko si oblékla svou jedinou bundu, natáhla se na svou jedinou matraci a přikryla se svou jedinou peřinou. (Jediné prostěradlo, které měla, obětovala na zabalení Thabovy mrtvoly.)

Jen co se rozední, vyrazí na cestu.

A najednou věděla kam.

Četla o tom místě předchozího dne v novinách. Vydá se do ulice Andries Street číslo 75 v Pretorii. Do Národní knihovny.

Pokud ví, tam není černým vstup zakázán. S trochou štěstí by se měla dostat dovnitř. Co tam bude dělat kromě užívání si výhledu a dýchání, nevěděla. Pro začátek vlastně ani víc nepo-

třebovala. Cítila v kostech, že další směr cesty jí ukáže právě literatura.

S tímto vědomím naposledy usnula v chatrči, kterou před pěti lety zdědila po matce. A poprvé v životě usínala s úsměvem na rtech.

Hned ráno se vydala na cestu. Čekala ji pěkná štreka, první výlet za hranice Soweta bude devadesátikilometrový výšlap.

Přibližně po šesti hodinách a šestadvaceti kilometrech dorazila do centra Johannesburgu. Otevřel se jí úplně jiný svět. Většina lidí, které potkávala, byli běloši a jako by z oka vypadli Pietovi du Toit. Nombeko se zvědavě rozhlížela kolem sebe. Tolik neonových poutačů, semaforů a života! Tolik nablýskaných aut neznámých značek! Otočila se o devadesát stupňů, aby toho viděla víc, když vtom si všimla, že se jedno auto řítí po chodníku plnou rychlostí přímo na ni.

Stihla si ještě pomyslet, že je to pěkný bourák. Uskočit už ne.

Inženýr Engelbrecht van der Westhuizen nasedl po odpoledni stráveném v baru hotelu Hilton Plaza v ulici Quartz Street do svého nového Opelu Admiral a namířil si to na sever. Jenže s litrem brandy v těle se neřídí úplně snadno. Inženýr nedojel dál než na první křižovatku, kde se mu opel vymkl kontrole, vyhoupl se na chodník a do prdele! – Zdálo se mu to, nebo právě přejel nějakou negryni?

Dívka, která skončila pod koly jeho vozu, se jmenovala Nombeko a většinu svého krátkého života vynášela latríny v Sowetu. Přišla na svět před patnácti lety a jedním dnem v plechové chatrči největšího jihoafrického slumu. Pocházela

z prostředí plného chlastu, ředidla a prášků, dalo se proto předpokládat, že poměrně mladá skape v bahně mezi latrínami.

Jenže Nombeko se svému osudu vzepřela a poprvé a nadobro opustila svou chatrč. Moc daleko se ovšem nedostala. V centru Johannesburgu skončila pod koly nablýskaného opelu.

„To je všechno?“ stihlo jí blesknout hlavou, než ztratila vědomí.

Všechno to rozhodně nebylo.

KAPITOLA 2.

O tom, co se zatím dělo v jiné části světa, než se všechno obrátilo vzhůru nohama

Nombeko sice den po jejích patnáctinách přejelo auto, ale vyvázla živá. Čekaly ji lepší i horší časy. Především – úplně jiné.

Mezi všemi muži, s nimiž se v budoucnu měla seznámit, sice nebyl Ingmar Qvist ze švédského Södertälje, vzdáleného od Johannesburgu devět tisíc pět set kilometrů, ale jeho osud ji přece měl zasáhnout vší silou.

Těžko říct, kdy přesně Ingmar přišel o rozum. Přicházelo to postupně. Jisté však je, že už na podzim sedmačtyřicátého roku začaly události nabírat rychlý spád. A že on i jeho manželka odmítali pochopit, co se děje.

Ingmar s Henriettou se brali v době, kdy v téměř celém světě zuřila válka, a nastěhovali se do staré chalupy v lese kousek za Södertälje, které se nachází přibližně třicet kilometrů jižně od Stockholmu.

On byl nižší úředník, ona pracovitá švadlena.

Poprvé se setkali před sálem číslo 2 u okresního soudu v Södertälje, kde se odehrálo soudní líčení ve věci občanskoprávní pře mezi Ingmarem a Henriettiným otcem poté, co prvně jmenovaný napsal metrovými písmeny na zeď sídla místní komunistické strany *At' žije král!* Komunismus a monarchismus se, jak známo, nemají příliš v lásce, takže když na tu troufalost hned po rozednění přišel předseda místních komunistů, totiž Henriettin tatínek, ztropil pořádný humbuk.

Ingmara okamžitě našla a zatkla policie. Ulehčil jim práci tím, že se hned po svém hrdinském činu uložil ke spravedlivému spánku na lavičce nedaleko policejní stanice, k tomu ještě s barvou a štětcem v náručí.

V soudním sále to mezi obviněným Ingmarem a přihlížející Henriettou začalo jiskřit. Henriettu nejspíš tak trochu přitahovalo zakázané ovoce, ale především to, že Ingmar byl tak plný života... na rozdíl od jejího otce, který pořád jenom čekal, až se všechno podělá a on se ujme moci – alespoň v Södertälje. Henriettin otec byl odjakživa revolucionář. Po 7. dubnu 1937 navíc zahořkl a ponořil se do černých myšlenek. Toho osudného dne si totiž zakoupil povolení na provoz rozhlasového přijímače, aby se vzápětí ukázalo, že je ve Švédsku devítistým devadesátidevítitisícím devítistým devadesátým devátým. Den na to jeden krejčí z Hudiksvallu zakoupil milionem licenci, za což byl odměněn nejen slávou (konkrétně pozváním do rozhlasu) a taky památečným stříbrným pohárem v hodnotě šesti set švédských korun. A Henriettin otec ostrouhal mrkvičku.

Z tohoto zážitku se nikdy nevzpamatoval a nadobro ztratil svou (beztak už velmi omezenou) schopnost brát věci s humorem. Těžko se tedy od něj dalo očekávat pochopení pro oslavu krále Gustava V. na zdi sídla komunistické strany. U soudu vystupoval sám a požadoval pro Ingmara Qvista osmnáct měsíců

odnětí svobody, načež byl obžalovaný odsouzen k pokutě ve výši patnácti korun.

Henriettin otec byl prostě smolař. Nejdřív ta zatracená licence na provoz rádia, potom neúspěch u södertäljeského okresního soudu a nakonec se ještě jeho jediná dcera vrhla do náruče toho bláznivého monarchisty. A to už vůbec nemluvíme o tom zatraceném kapitalismu, který zcela nepochopitelně přechávil všechny krize.

Když se Henrietta ještě navíc rozhodla, že se chce vdávat v kostele, došla předsedovi södertäljeských komunistů trpělivost a s dcerou se jednou provždy přestal vídat, pročez došla trpělivost i Henriettině matce, která se na oplátku zase jednou provždy přestala vídat se svým (brzy už bývalým) manželem. Na nádraží si nabrnkla německého vojenského atašé, na samém sklonku války se s ním odstěhovala do Berlína a od té doby o sobě nedala vědět.

Henrietta chtěla děti. Čím víc, tím líp. Ingmar v zásadě nebyl proti, zejména oceňoval samotný proces oplodňování. Při vzpomínce na první tělesné sblížení v autě Henriettina otce dva dny po soudním líčení se musel vždycky usmát. To byla panečku jízda! Co na tom, že se potom musel schovávat u tety ve sklepě, zatímco po něm nastávající tchán slídil po celém městě. Za blbost se holt platí. Neměl v autě zapomínat použitý kondom.

No co, stalo se. Stejně měl Ingmar zatracené štěstí, že sehnal tu krabici kondomů určených pro americké vojáky. Věci se totiž musejí dělat pěkně popořádku.

A Ingmar měl teď jiné plány než živit rodinu nebo dělat kariéru. Pracoval na poště v Södertälje, tedy vlastně na *Královském poštovním úřadě*, jak sám s oblibou říkával. Plat měl průměrný a nezdálo se, že by se na tom mělo něco změnit.

Henrietta vydělávala skoro dvakrát tolik než její manžel. Měla rychlé a šikovné ruce a s jehlou a nití dokázala hotové divy. Pracovala doma a brzy si vytvořila široký okruh stálých zákazníků. Manželé Qvistovi by si mohli žít víc než slušně, nebýt Ingmarovy výjimečné schopnosti prořizovat všechno, co se Henriettě podařilo naspořit.

Ingmar neměl nic proti dětem, ale nejdřív se chtěl soustředit na svůj velký životní úkol, který vyžadoval dost času a energie. A jeho sny mu nesměly zkomplikovat žádné nepodstatné projekty.

Henriettě se manželův způsob vyjadřování pranic nezamlouval. Děti jsou přece radost a budoucnost a ne nějaké nepodstatné projekty.

„Jestli to takhle půjde dál, můžeš si vzít tu svoji krabici amerických kondomů a spát na gauči v kuchyni,“ prohlásila.

Toho se Ingmar zalekl a začal se vymlouvat, že děti samozřejmě nejsou nepodstatné, jenom... Henrietta přece ví, jak to myslí. Jde o Jeho královskou Výsost. Musí přece splnit, co si předsevzal. A to nebude trvat věčně.

„Ale no tak, Henriettko,“ žadonil. „Nemohli bysme dnes v noci spát spolu a třeba trochu trénovat? Až přijde správný čas, mohlo by se nám to hodit.“

Henrietta se nad ním samozřejmě smílovala, jako tolikrát předtím i potom.

Ingmarovým životním úkolem bylo osobně si potřást rukou se švédským králem. Začalo to jako nevinné přání, které se postupem času rozvinulo v čirou posedlost. Těžko určit, kdy přesně Ingmarovo chování přešlo v šílenství. Nicméně je jisté, že celé to začalo 16. června 1928.

Toho dne Jeho Veličenstvo Gustav V. slavil sedmdesáté narozeniny a tehdy čtrnáctiletého Ingmara Qvista vzali rodiče do

Stockholmu, aby mával švédskou vlaječkou nejprve před královským palácem a poté ve stockholmském skanzenu, kde měli medvědy a vlky.

Došlo však ke změně plánu. Ukázalo se, že před palácem je tolik lidí, že už se tam nevmačkne ani noha. Ingmarovi rodiče proto přistoupili k plánu B a postavili se vedle cesty, po níž se měl slavnostní průvod včetně krále a královny v otevřeném kočáře ubírat.

A skutečně. Všechno se odvíjelo mnohem lépe, než si Ingmarovi rodiče vůbec dokázali představit. Hned vedle nich stálo asi dvacet žáků z internátní školy v Lundsbergu, jejichž úkolem bylo předat Jeho Veličenstvu kytici a poděkovat mu za podporu jejich škole, které se jí dostávalo zejména zásluhou korunního prince Gustava Adolfa. Kočár měl na okamžik zastavit, Jeho Veličenstvo vystoupit, převzít květiny a poděkovat žákům.

Všechno šlo podle plánu – král vystoupil z kočáru, převzal kytici a poděkoval, když vtom si všiml Ingmara a zarazil se.

„To je krásný klučina,“ usmál se, přikročil k Ingmarovi a pohladil ho po vlasech. „Tumáš,“ pokračoval a vytáhl z kapsy aršík známek vydaných při příležitosti onoho památného dne, podal je mladému Ingmarovi a se slovy *ty jsi ale fešák* ho znovu pohladil po vlasech a nastoupil zpět do kočáru ke královně, která ho probodávala pohledem.

„Poděkoval jsi, jak se sluší, Ingmarku?“ zeptala se ho maminka, když se vzpamatovala z prvotního šoku, že Jeho Veličenstvo pohladilo jejího syna po hlavě a dalo mu dárek.

„Ne-e,“ vykoktal Ingmar, který zůstal stát celý zkoprnělý se známkami v ruce. „Nevěděl jsem, co říct. Na to byl pan král moc... vznešenej.“

Onen aršík známek Ingmar samozřejmě choval jako oko v hlavě a dva roky nato nastoupil na södertäljeskou poštu.

Začal jako nejnižší úředník v účetním oddělení, odkud se za šestnáct let vůbec nikam nevypracoval.

Ingmar byl na svého urostlého krále nesmírně pyšný. Každý den na něj Jeho Veličenstvo pohlíželo ze známek, s nimiž ve službě přicházel do styku. Ingmar mu pohled uctivě a láskyplně opětoval, přičemž seděl u stolu v uniformě, kterou funkce v účetním oddělení vůbec nevyžadovala.

Potíž byla v tom, že se král díval jakoby skrz Ingmara a neviděl ho, tudíž ani nemohl přijmout jeho pokorný obdiv. Ingmar by se tak rád setkal s jeho pohledem a omluvil se, že Jeho Výsosti tehdy před lety nepoděkoval za velkorysý dar. Rád by ho ujistil o své bezmezné oddanosti. *Bezmezné*, to bylo to pravé slovo. Přání pohlédnout králi do očí, promluvit s ním a potrást mu rukou nabývalo na důležitosti.

Jeho Výsost zatím pochopitelně stárla. Ingmar Qvist věděl, že brzy bude pozdě, a rozhodl se, že už nestačí jen pasivně vyčkávat, až Jeho Výsost náhodou zavítá na poštovní pobočku v Södertälje, jak si dlouhé roky představoval. Když král nepříjde sem, bude se on muset vypravit za ním.

A hned potom udělá Henriettě dítě.

Od té doby byl beztak už nuzný život manželů Qvistových čím dál nuznější. Ingmarovy pokusy o osobní setkání s králem se ukázaly jako poměrně nákladné. Psal svému milovanému monarchovi dopisy, které by se s klidným srdcem daly nazvat milostnými, a lepil na ně zbytečně mnoho známek. Pokoušel se mu telefonovat (nedostal se pochopitelně dál než k chudince králově dvorní sekretářce) a posílal mu dary ze švédského stříbra, pro něž měl král slabost (a tím zajišťoval budoucnost pěti dětí ne zcela počestného královského úředníka, jehož úkolem

bylo zanášet veškeré příchozí dary pro krále do soupisu královského majetku). Kromě toho Ingmar navštěvoval tenisové turnaje a zanedlouho téměř všechny společenské, kulturní i sportovní události, na nichž se dala očekávat přítomnost krále. Výdaje na cestovné a vstupenky se začaly šplhat do neúnosných částek, leč stále bez výsledku.

K vylepšení finanční situace rodiny nepřispělo ani to, že Henrietta z obav o budoucnost začala dělat totéž, co v té době téměř všichni – kouřit denně jednu, dvě nebo tři krabičky cigaret značky John Silver.

Ingmarův přímý nadřízený měl natolik plné zuby řečí o Jeho Veličenstvu a všech jeho přednostech, že pokaždé, když ho jeho podřízený požádal o neplacené volno, nenechal ho ani domluvit a souhlasil.

„Poslyšte, pane vedoucí. Myslíte, že bych si v nejbližší době moh vzít dva tejdny volna? Rád bych totiž...“

„Povoluje se.“

Ingmara začali jeho kolegové i nadřízení postupem času oslovovat iniciálami IQ.

„Přeju vám hodně štěstí, IQ,“ dodal proto vedoucí oddělení. „Ať už máte v plánu jakoukoli blbost.“

Ingmarovi nevadilo, že si z něj kolegové utahují. Na rozdíl od většiny z nich měl jeho život jasný smysl a cíl.

Čekaly ho ještě tři zásadní pokusy o získání přízně Jeho královské Výsosti, než se všechno obrátilo vzhůru nohama.

První pokus spočíval ve výpravě na královský zámek Drottningholm, kde Ingmar v pečlivě vykartáčované poštovní uniformě zaklepal na bránu.

„Dobrý den. Jmenuju se Ingmar Qvist, přicházím z Královského poštovního úřadu a potřeboval bych osobně mluvit s Jeho Veličenstvem. Moh byste mě prosím ohlásit? Počkám

zatím zde,“ představil se Ingmar vrátnému.

„Máte o kolečko navíc, nebo co?“ opáčil hlídač, čímž spustil nepřilíš konstruktivní rozmluvu, na jejímž konci byl Ingmar vyzván, aby ihned opustil hlavní bránu, jinak se prý vrátňý osobně postará, aby byl svázán, zabalen do balíku a poslán zpět na poštu, na kterou patří.

Ingmara takové jednání zaskočilo a v rozrušení se nechvalně vyjádřil o domnělé velikosti pohlavního orgánu pana vrátného, načež se musel dát na útěk. K fyzické újmě nepřišel zčásti proto, že byl rychlejší než vrátný, ale hlavně proto, že druhý jmenovaný nesměl za žádných okolností opustit své stanoviště a brzy tedy honičku vzdal.

Následovaly dva dny plížení kolem třímetrového plotu mimo dohled toho idiota u hlavní brány, který vůbec nechápal, co je to královo dobro. Nakonec Ingmar tento pokus vzdal a vrátil se do hotelu, který mu na této výpravě sloužil jako základna.

„Mohu pánovi připravit účet?“ otázal se recepční, který již při Ingmarově příjezdu pojal podezření, že by tento host nemusel dostát svým závazkům.

„Buďte tak laskavej,“ přikývl Ingmar, odebral se do svého pokoje, sbalil si kufr a opustil hotel oknem.

Druhý významný pokus, než se všechno obrátilo vzhůru nohama, začal tím, že si Ingmar v práci na záchodě, kde se schovával před kolegy, přečetl v novinách nenápadnou poznámku, že král má v úmyslu pobýt pár dní na zámku Tullgarn a odreagovat se při lovu losů.

Ingmar si položil rétorickou otázku, kde jinde by člověk narazil na losa, když ne v boží přírodě, a boží příroda je přece přístupná všem! Králům i nejnižším úředníkům Královského poštovního úřadu.

Ingmar naoko spláchl a hned vyhledal svého nadřízeného, aby ho požádal o uvolnění ze služby. Ten jeho žádost na místě schválil s upřímnou poznámkou, že si ani nevšiml, že už se pan Qvist vrátil z předešlé výpravy.

Ingmar se v södertäljeských půjčovnách aut netěšil zrovna nejlepší pověsti, nezbylo mu proto než jet autobusem do Nyköpingu, kde jeho nevinné vzezření stačilo na vypůjčení značně ojetého Fiatu 518, načež s maximálním výkonem osmačtyřiceti koní vyrazil směrem na Tullgarn.

Nebyl ještě ani v půli cesty, když v protisměru profrčel černý Cadillac V8 z roku 1939. A v něm samotná Jeho Výsost. Ingmar se bleskově otočil a měl to štěstí, že jel zrovna z kopce a dohnal tak o celých sto koní silnější auto Jeho Veličenstva. Dalším krokem nového plánu bylo pokusit se cadillac předjet, a pak předstírat poruchu.

Avšak králův dosti nervní osobní šofér šlápl na plyn, aby předešel králově hněvu, že si je dovolil předjet sprostý fiat. Jelikož se řidič díval víc do zpětného zrcátka než na cestu, v příští zatáčce nestihl zatočit a řítil se s cadillacem i Jeho Výsostí přímo do příkopu.

Šofér, Gustav V. i jeho doprovod vyvázli bez újmy na zdraví, což Ingmar nemohl tušit. Je pravda, že jako první ho napadlo okamžitě vyskočit z auta, přispěchat králi na pomoc a při té příležitosti mu potřást rukou. Druhá myšlenka přišla vzápětí. *Co když jsem starého pána zabil?* A do třetice mu blesklo hlavou pomyslení na třicet let nucených prací, což by byl dosti tvrdý trest za jedno potřesení rukou. Zejména pokud by ta ruka patřila mrtvole. Navíc by Ingmar jen stěží mohl čekat velkou podporu svých spoluobčanů. Vrazi králů se obvykle netěší velké oblibě.

Takže vypůjčeného fiata nakonec znovu otočil, zaparkoval ho před södertäljeským sídlem komunistické strany s myšlenkou, že by za něj jeho tchán mohl uhradit vzniklý dluh, načež

se šel manželce přiznat, že asi právě zabil Jeho královskou Výsost, kterou celé ty roky tolik ctil.

Henrietta svého muže utěšovala slovy, že král z oné Královny zatáčky určitě vyvázl bez úhony, ale pokud by se náhodou mylíla, pak by to aspoň vylepšilo jejich rodinnou finanční situaci.

Den na to všechny noviny hlásily, že král Gustav V. skončil po rychlé jízdě autem v příkopu, avšak vyvázl bez zranění. Henrietta tu zprávu přijala se smíšenými pocity. Napadlo ji, že by to jejímu muži možná mohlo jako lekce stačit. Proto se ho plná očekávání zeptala, jestli už svoje pokusy nepověsí na hřebík.

To se přepočítala.

Třetí a poslední pokus, než se všechno obrátilo vzhůru nohama, představovala Ingmarova výprava na Francouzskou riviéru, konkrétně do Nice, kde osmaosmdesátiletý Gustav V. trávil pár podzimních týdnů, aby ulevil svému chronickému zánehtu průdušek. Jeho Veličenstvo, které obvykle neposkytovalo rozhovory, učinilo pro jednu výjimku a prozradilo jednomu zvědavému novináři, že přes den obvykle sedává na terase hotelu d'Angleterre, pokud se zrovna neprochází po Promenade des Anglais.

To Ingmarovi bohatě stačilo. Rozhodl se okamžitě vypravit do Nice, zastavit krále na jeho procházce a představit se.

Co by následovalo, nevěděl. Možná by si mohli chvilku přátelsky popovídat, a pokud by si padli do noty, mohl by snad Ingmar Jeho Výsost pozvat večer na sklenku v hotelovém baru. A proč ne druhý den na přátelské tenisové utkání?

„Tentokrát to určitě vyjde,“ prohlásil Ingmar těsně před odjezdem.

„Tak jo,“ přikývla lhostejně Henrietta. „Neviděls někde moje cigarety?“

Cesta stopem do Nice trvala Ingmarovi týden. Tam ho potkalo neskutečné štěstí. Stačilo sedět dvě hodiny na lavičce na Promenade des Anglais a už v dálce spatřil vysokého urostlého džentlmena se stříbrnou hůlkou a cvikrem. Vypadal tak majestátně a vznešeně. Pomalu kráčel směrem k Ingmarovi. Sám!

To, co se událo v následujících dvou minutách, uměla Henrietta později vyprávět nazpaměť. Ingmar jí to stále dokola opákoval po zbytek jejího života.

Ingmar vstal z lavičky, přikročil k Jeho Výsosti, představil se jako věrný poddaný z Královského poštovního úřadu a naznačil, že by si snad oba muži mohli společně vypít sklenku šampaňského či zahrát tenis. Nakonec navrhl, že by si pro začátek mohli aspoň přátelsky potřást pravicí.

Králova reakce Ingmara zaskočila. Nejenže si odmítl potřást s neznámým mužem rukou – on se na něj ani nepodíval! Cívil kamsi za něj, jako na tisícovkách známek, s kterými Ingmar přišel za léta ve službě do styku. A navíc prohlásil, že se v žádném případě nehodlá zahazovat s nějakým pošťákem.

Král byl vlastně příliš vznešený na to, aby nahlas řekl, co si myslí o svých poddaných. Už od malička byl cvičen v umění dávat svému lidu najevo úctu, kterou si pochopitelně nikdo z nich vůbec nezasluhoval. Jenže teď ho jednak bolelo celé tělo a za druhé už měl za celý svůj život té přetvářky plně brejle.

„Ale Vaše Veličenstvo, vy to nejspíš nechápete,“ nedal se tak snadno odbýt Ingmar.

„Kdybych nebyl sám, požádal bych svoji ochranku, aby vám ručně vysvětlila, že to chápu velmi dobře,“ odušil král suše.

„Ale,“ začal znovu Ingmar a dál se nedostal, jelikož se starý pán rozmáchl stříbrnou vycházkovou hůlkou, trefil se přímo do Ingmarova čela a prohlásil: „Dejte mi už pokoj!“

Ingmar sebou plácl na zadnici a Jeho královská Výsost hrdě

odkrácela. Ingmar zůstal sedět na chodníku jako troska. Seděl tam pětadvacet vteřin, než pomalu vstal a dlouho se za svým králem díval.

„Já ti ještě ukážu!“ procedil skrze zuby a od té doby bylo všechno vzhůru nohama.

O přísném trestu, nepochopené zemi a třech všestranných Číňankách

Podle advokáta, kterého si najal Engelbrecht van der Westhuizen, vběhla ta malá černoška přímo do silnice a jeho klient neměl nejmenší šanci zabránit neštěstí.

Všechna vina tedy spočívala na ní a inženýr van der Westhuizen byl pouhou nevinnou obětí. Kromě toho neměla černoška co dělat na chodníku pro bělochy.

Nombečtin advokát ex offio na to obvinění nijak nereagoval, neboť se k přelíčení zapomněl dostavit. A Nombeko raději mlčela, především proto, že při srážce utrpěla frakturu čelisti.

Zastal se jí soudce, který inženýru van der Westhuizenovi připomněl, že měl v krvi přibližně pětkrát víc alkoholu, než je pro řízení automobilu přípustné, a také ho opravil, že chození černochů po chodníku je sice nevhodné, nikoli však nezákonné. Nicméně pokud se mu to děvče skutečně připletlo do cesty, o čemž neměl nejmenší důvod pochybovat, neboť to Engelbrecht van der Westhuizen svatosvatě odpřísáhl, je

z větší části na vině ta nešikovná holka, která si nedávala pozor.

Odsoudil proto Nombeko k pokutě pěti tisíc randů za psychickou újmu způsobenou panu inženýrovi plus k dalším dvěma tisícům za promáčknutou kapotu jeho auta.

Nombeko neměla o peníze nouzi. Klidně by panu inženýrovi mohla koupit celé nové auto. Nebo třeba deset. Jen co se v nemocnici probrala z bezvědomí, okamžitě si levou rukou, kterou neměla zlomenou, zkontrolovala, že diamanty jsou na svém místě – zašité v bundě. To ovšem nikdo v soudní síni nemohl tušit.

Teď o svém bohatství raději pomlčela. Nejen kvůli fraktuře čelisti, nýbrž i proto, že diamanty byly svým způsobem kradené, i když pouze mrtvole. A navíc si diamanty ještě nestihla vyměnit za peníze. Kdyby vytáhla jen jediný z nich, okamžitě by jí zabavili i všechny ostatní a v lepším případě by ji obvinili z krádeže, v horším z podílu na vraždě a loupežném přepadení. Byla to zapeklitá situace.

Při pohledu na Nombecin ustaraný výraz soudce prohlásil, že vypadá, jako když nemá ani vindru, a že by si snad mohla pokutu u pana inženýra odpracovat, pokud by s tím tedy do-tyčný souhlasil. Podobně už se totiž jednou s panem inženýrem k oboustranné spokojenosti dohodli.

Engelbrecht van der Westhuizen se při vzpomínce, jak do- stal do služby tři Čínanky, otrásl. Teď ovšem byly užitečné a jedna černoška navíc by se možná mohla hodit. Ale jakou asi zastane práci se zlomenou nohou, rukou a čelistí? Leda za polo- viční plat, souhlasil nakonec neochotně. Pan soudce přece sám vidí, jak ta holka vypadá.

Inženýr Engelbrecht van der Westhuizen rozhodl, že pět set randů měsíčně by mělo stačit. Mínus čtyři sta dvacet za ubyto- vání a stravu.

Soudce souhlasil a Nombeko by se, nebyť zlomené čelisti, která bolela jako čert, nejspíš rozesmála. Tlustoch a lhář se na ni právě domluvili, že bude sedm let zadarmo otročit, aby si odpracovala absurdně vysokou pokutu, která představovala zcela zanedbatelný zlomek jejího majetku, za něco, čeho se ani nedopustila.

Ale možná to nakonec není tak špatný nápad. Aspoň by do doby, než se jí zahojí zlomeniny, měla kde bydlet. A pak, až Národní knihovna v Pretorii nebude moct déle čekat, se nějak vypaří. Bude přece služka, a ne vězeň.

Potřebovala získat pár vteřin na rozmyšlenou, tak se navzdory bolavé čelisti ohradila:

„Pět set mínus čtyři sta dvacet dělá osmdesát randů čistého měsíčně. Než bych dluh splatila, musela bych si u pana inženýra odpracovat sedm let, tři měsíce a dvacet dní. Nezdá se vám, pane soudce, že to je příliš vysoký trest za to, že mě přejel na chodníku někdo, kdo s ohledem na množství alkoholu v krvi neměl řídit ani po silnici, natož po chodníku?“

Soudce se nestačil divit. Ta holka mluví. Souvisle. Navíc právě zpochybnila inženýrovi přísahu a spočítala si rozsah trestu, čímž předběhla všechny přítomné v sále. Měl by jí vynadat, co si to vůbec dovoluje, ale... byl příliš zvědavý, jestli opravdu umí počítat. Obrátil se proto na zapisovatelku, která po několika minutách usilovného počítání potvrdila, že „opravdu může jít o sedm let, tři měsíce a ... přibližně... asi tak dvacet dní.“

Engelbrecht van der Westhuizen vytáhl kapesní láhev a lokl si sirupu proti kašli, který s sebou nosil pokaždé, když zrovna nemohl pít brandy.

Na soudcův káravý pohled reagoval vysvětlením, že se obává, aby u něj šok z té strašlivé bouračky nevyvolal astmatický záchvat.

Sirup mu šel evidentně k duhu, protože jen velkoryse mávl rukou.

„Navrhuju to trochu zaokrouhlit. Sedm let bude stačit. Ta kapota možná ještě půjde vyklepat.“

Nombeko usoudila, že pár týdnů u toho ožraly bude lepších než měsíc vězení, který by jí nejspíš přišli, kdyby s navrhovaným řešením nesouhlasila. Pochopitelně ji mrzelo, že knihovna bude muset počkat, ale cesta do Pretorie byla ještě dlouhá a se zlomenou nohou a puchýři se, jak známo, chodí špatně. Malá pauza jí tedy nemůže uškodit, pokud ji ten inženýr nepřejede ještě jednou.

„Děkuji, to je od vás laskavé, pane inženýre,“ přijala rozsudek.

Oslovení *pane inženýre* bude muset stačit. Neměla v úmyslu říkat mu *šéfe*.

Bezprostředně po skončení soudního líčení seděla Nombeko na sedadle spolujezdce vedle inženýra van der Westhuizen, který jednou rukou řídil a druhou přímo z láhve popíjel brandy značky Klipdrift, která barvou i vůní nápadně připomínala sirup proti kašli, jež dotyčný popíjel v průběhu soudního líčení.

Psal se 16. červen 1976.

Téhož dne se mládež v Sowetu rozhodla protestovat proti nejnovějšímu nařízení jihoafrické vlády, aby veškerá výuka, o jejímž přínosu se už tak dalo pochybovat, probíhala v afrikánštině. Studenti proto vyrazili do ulic, aby dali najevo svou nelibost. Argumentovali tím, že je snazší naučit se něco v jazyce, kterému člověk rozumí, a porozumět obsahu textu, pokud rozumíte jednotlivým slovům. Mládež proto požadovala, aby výuka i nadále probíhala v angličtině.

Policie si jejich argumenty pozorně vyslechla a záhy vyrukovala s vlastními typicky jihoafrickými argumenty – střelbou do demonstrantů ostrými náboji.

Výsledkem bylo okamžitě třiadvacet mrtvých. Na další den policie svou argumentaci ještě vylepšila vrtulníky a pancéřovými vozy, a než bylo po všem, zemřelo dalších pár stovek lidí.

Johannesburská školní správa na situaci pružně zareagovala snížením rozpočtu pro Soweto v důsledku poklesu počtu studentů.

A o to všechno Nombeko přišla, zotročená státní mocí a sedící v autě na cestě do svého nového domova.

„Je to ještě daleko, pane inženýre?“ zeptala se, aby přerušila trapné ticho.

„Ani ne,“ odvětil van der Westhuizen. „A buď radši zticha. Stačí, když budeš odpovídat, až se tě na něco zeptám.“

V soudní síni Nombeko pochopila, že inženýr van der Westhuizen je lhář. V autě se navíc dovědila, že je alkoholik, a zanedlouho měla pochopit, že je to navíc neschopný břídil, který ani za mák nerozumí své práci.

To by mohla být jen nepodstatná drobnost, kdyby neměl na starosti jeden z nejpřísněji utajovaných projektů na světě. Sestrojení jaderné zbraně. K tomuto účelu sloužilo výzkumné pracoviště Pelindaba, vzdálené pouhou hodinku cesty autem severně od Johannesburgu.

Nombeko samozřejmě nemohla tušit, co je její nový domov zač. Když přijeli blíž, začala tušit, že věci zřejmě budou složitější, než si představovala.

K bráně inženýrova sídla dorazili právě, když Engelbrechtu van der Westhuizenovi došla brandy. U brány se museli legitimovat, než je hlídač pustil za třímetrový plot nabitý dvanácti tisíci volty. Po patnácti metrech následovala další brána, stře-

žená dvěma hlídači se psy, a další třímetrový plot se stejným napětím. Mezi oběma ploty se rozkládalo minové pole.

„Tady si odpykáš svůj trest,“ vysvětlil inženýr. „A tady taky budeš bydlet, aby tě nenapadlo utéct.“

Elektrický plot, hlídací psi a minové pole byly detaily, se kterými Nombeko před pár hodinami u soudu jaksi nepočítala.

„Máte to tu hezké,“ řekla. „Takové útulné.“

„Na nic jsem se tě neptal,“ napomenul ji inženýr.

Jihoafrický jaderný program byl zahájen v roce 1975, tedy rok předtím, než inženýr van der Westhuizen v opilosti přejel tu malou černošku. K tomu, že se předtím v baru hotelu Hilton opil brandy tak, že ho nakonec vrchní decentně vyhodil, ho vedly dva důvody.

Za prvé alkoholismus, a tedy potřeba vypít minimálně jednu láhev Klipdriftu denně, aby byl schopen normálně fungovat. Druhým důvodem pak byla jeho mizerná nálada a frustrace z toho, že na něj premiér Vorster neustále tlačil a stěžoval si, že po více než roce od zahájení jaderného programu nemá na stole žádné výsledky.

Inženýr van der Westhuizen se mu pokoušel odporovat. Začali přece spolupracovat s Izraelem, kterému výměnou za tritium prodávali uran a v Pelindabě dokonce trvale pobývali dva izraelští agenti.

To byla pravda. Po obchodní stránce mohl být premiér spokojený, jelikož Jihoafrická republika v rámci jaderného programu nespolečně pracovala jen s Izraelem, nýbrž i s Taiwanem a dalšími zeměmi. Háček byl v něčem jiném. Premiér to formuloval následovně:

„Nejsem zvědavý na vaše neustálé vytáčky ani na další ob-

chodní partnery. Chci jen atomovou bombu, pane van der Westhuizen. Přesněji řečeno šest atomových bomb.“

Zatímco se Nombeko zabydlovala za dvojitým elektrickým plotem v Pelindabě, premiér Balthazar Johannes Vorster vzdychal ve své pracovně v premiérském paláci. Měl práce nad hlavu a nejnaléhavější byla ta záležitost se šesti jadernými zbraněmi. Co když se ten patolízal van der Westhuizen na tuhle práci nehodí, napadlo ho. Pořád jenom žvaní, ale výsledky nikde.

Vorster si nespokojeně brblal cosi o podělané OSN, o komunistech v Angole, o Sovětském svazu, o Kubě, která už vyslala do Jihoafrické republiky hordy revolucionářů, a o marxistech, kteří se dostali k moci v Mosambiku. A taky něco o syčácích ze CIA, kterým se pokaždé podařilo zjistit, co se kde chystá, a nedokázali držet jazyk za zuby.

„Je to na hovno,“ vyjádřil Balthazar Johannes Vorster svůj světonázor. Jeho země je v ohrožení a nemůže si dovolit čekat, až se inženýr van der Westhuizen přestane dloubat v nose a uráčí se něco dělat.

Premiérova cesta k moci byla dlouhá a trnitá. Ještě jako mladík se na konci třicátých let živě zajímal o nacismus, zejména díky propracovanému způsobu rozlišování nadřazené a podřazené rasy. Své názory také na setkání sděloval všem, kdo ho byli ochotni poslouchat.

Pak přišla světová válka a Jihoafrická republika se podle Vorsterova názoru zcela nesmyslně přidala na stranu Spojenců (což se u součásti britského impéria dalo vcelku předpokládat). Po válce putovali všichni jihoafričtí nacisti, budoucího premiéra nevyjímaje, na pár let za mříže.

Po propuštění si Vorster počínal o poznání opatrněji. Nacistické ideologii ostatně téměř nikdy neprospěvalo nazývání věci pravým jménem. V padesátých letech lid dospěl k názoru, že Vorster byl natolik očistěn, že se v jedenašedesátém roce (v tomtéž roce, kdy se v jedné sowetské chatrči narodila Nombeko) stal ministrem spravedlnosti. O rok později se jeho policii podařilo chytit nejobávanějšího teroristu a spoluzakladatele Afrického národního kongresu – Nelsona Rolihlahlu Mandelu.

Mandela byl odsouzen na doživotí a uvězněn na ostrově Robben poblíž Kapského Města, kde měl sedět, dokud neshnije (zčernat z pochopitelných důvodů nemohl). Vorster očekával, že to půjde rychle, a zatímco předpokládal, že Mandela hnije, dál budoval kariéru.

K poslednímu kroku mu výrazně pomohl jeden psychopat, který měl ten zvláštní problém, že ačkoli byl podle zákonů apartheidu klasifikován jako běloch, vypadal spíš černě, takže se nehodil tam ani onam. Nakonec se rozhodl svoje trápení vyřešit tím, že vyhledal Vorsterova předchůdce a patnáctkrát ho bodl nožem do břicha. Psychopata zavřeli do blázince, kde strávil dalších třicet let a zemřel, aniž zjistil, k jaké rase vlastně patří.

Rozdíl mezi ním a bývalým premiérem byl ten, že premiér měl to štěstí, že znal zcela jistě svoji rasovou příslušnost, zato bohužel ihned zemřel. A národ tudíž potřeboval nového vůdce. A pokud možno nějakého s pevnou rukou, proto se úřadu chopil nacista Vorster.

Za své vlády dosáhl řady vnitropolitických úspěchů. Ze všeho nejhrdější byl pravděpodobně na nový zákon o terorismu, díky němuž bylo možné za teroristu označit v podstatě kohokoli, kdo byl režimu z nějakého důvodu nepohodlný, a zavřít ho na libovolně dlouhou dobu z jakéhokoli důvodu. Případně i bezdůvodně.

Dalším úspěšným projektem bylo založení několika samostatných států pro různé kmeny původního obyvatelstva, a to podle rovnice jeden kmen rovná se jeden stát (s výjimkou Xhosů, kterých bylo tolik, že dostali státy dva). Stačilo jen sebrat určitou skupinu černochoů, odvézt je do jejich nové vlasti a přidělit jim nové občanství. Když už nejste jihoafrickým občanem, těžko se můžete domáhat jihoafrického práva, to dá přece rozum.

Zahraničněpolitická situace byla značně složitější. Zabedení vůdci ostatních světových velmocí neměli pro jihoafrickou politiku velké pochopení a odmítali přijmout prostý fakt, že běloch a černocho si jednoduše nemůžou být rovni.

Jediná věc, která mohla bývalému nacistovi Vorsterovi dělat radost, byla spolupráce s Izraelem, který sice obývali Židé, ale v mnoha případech byli stejně nepochopení jako on sám.

„Je to na hovno,“ ulevil si Balthazar Johannes Vorster podruhé.

Proč to, do prdele, tomu packalovi van der Westhuizenovi tak trvá?

Engelbrecht van der Westhuizen byl s novou služebnou, kterou mu osud nadělil, spokojený. Už když kulhala s levou nohou v dlaze a pravou rukou zavěšenou v šátku, zastala dost práce.

Zpočátku jí říkal druhá negryně, aby ji odlišil od dosud první černošky ve svém okolí, která měla na starosti úklid vnější vrátnice. Když se o tom oslovení později dozvěděl biskup místní reformované církve, dostal pan inženýr vyčiněno.

Černoši si přece zaslouží větší úctu, proto také Holandská reformovaná církev již přes sto let přijímala do svých řad jak bělochy, tak černochoy, byť druzí jmenovaní museli při svatém

přijímání stát na konci řady. Jelikož se množili jako králíci (jak se vyjádřil sám biskup), bylo nakonec jednodušší postavit pro ně samostatné kostely.

„Úctu,“ opakoval. „Nezapomínejte na to, pane inženýre.“

Engelbrecht van der Westhuizen si slova svého biskupa vždycky brával k srdci, ale Nombečino jméno si prostě nebyl s to zapamatovat. Proto jí nakonec ve druhé osobě začal říkat výrazem *Jakžesejmenuješ* a ve třetí osobě... se o ní neměl důvod zmiňovat.

V poslední době u něj byl už dvakrát na návštěvě premiér Vorster, stále ještě s milým úsměvem na rtech, ovšem s nevyslovenou hrozbou, že pokud pan inženýr v dohledné době nedodá vládě šest atomových bomb, bude si moct sbalit své saky paky a jít o dům dál.

Před první schůzkou s premiérem měl inženýr nejprve v úmyslu zamknout *Jakžesejmenuješ* do komory. Černá a barevná pomocná síla byla ve výzkumném středisku Pelindaba povolena, jenže inženýru van der Westhuizenovi připadalo, že to působí poněkud špinavým dojmem.

Na druhou stranu, kdyby ji zamkl do komory, nemohla by *Jakžesejmenuješ* být svému nadřízenému po ruce, a to by byla škoda.

Bylo to k nevíře, ale té malé holce to – jak inženýr záhy po jejím přijetí do služby zjistil – neskutečně páliło. Byla také mnohem víc prostořeká, než bylo prominutelné, a porušovala tolik pravidel, na kolik jich natrefila. Jedna z nejtroufalejších věcí, kterých se dopustila, bylo nepovolené vniknutí do vědecké knihovny, odkud si dokonce vypůjčila několik knih. Inženýrova první myšlenka byla okamžitě přerušit veškerou činnost a povolát na místo vyšetřovatele z bezpečnostní služby. K čemu jsou analfabetce knihy?

Pak si všiml, že analfabetka umí číst, což bylo ještě podivuhodnější, jelikož čtení nebývá zrovna nejsilnější stránkou analfabetů. A *Jakžesejmenuješ* četla všechno! Dokonce i složité matematické, chemické, elektrotechnické a strojírenské publikace (tedy všechno to, v čem se potřeboval vzdělávat zejména pan inženýr). Když ji jednou chytil přímo při činu, jak místo drhnutí podlahy sedí s nosem zabořeným v knize, všiml si, jak chápavě pokyvuje hlavou a *usmívá se* nad jakýmisi matematickými vzorečky.

To inženýru van der Westhuizenovi připadalo jako vrchol provokace. Jemu při studiu matematiky (ani jiného předmětu) do smíchu nikdy nebylo. Promoval sice s nejlepšími známkami, ale pouze díky svému tatínkovi, který patřil k nejštědřejším sponzorům univerzity.

Engelbrecht van der Westhuizen brzy pochopil, že aby se člověk dostal na vrchol, nepotřebuje žádné zvláštní znalosti. Stačily tatínkovy peníze, dobré známky a využívání schopností druhých. A teď se zdálo, že k tomu, aby se udržel na vrcholu, bude brzy muset předložit nějaké výsledky. Ne snad svoje, nýbrž vědců a techniků, kteří se jeho jménem dělali dnem i nocí. Tým byl skutečně schopný a inženýr van der Westhuizen si byl jistý, že si brzy poradí se všemi technickými nástrahami a budou moct začít jaderné zbraně testovat. Vedoucí výzkumného týmu nebyl žádný blbec, vyznačoval se však jednou nemilou vlastností – trval na tom, že musí sebemenší pokrok konzultovat s panem inženýrem, a očekával od něj vyjádření.

A právě v tom momentě vstoupila na scénu *Jakžesejmenuješ*. Jelikož ji Engelbrecht van der Westhuizen ponechal volný přístup do knihovny, otevřely se Nombeko dveře do světa matematiky a ona hltavě nasávala všechno od algebry, transcendentních, imaginárních a komplexních čísel přes Eulerovu konstantu, diferenciální a diofantické rovnice až po nekonečno

a mnohé další pojmy, které se inženýru van der Westhuizenovi zdály zcela nepochopitelné.

Kdyby Nombeko nebyla ženského pohlaví a navíc černoška, začalo by se jí nejspíš postupem času říkat šéfova pravá ruka. Takhle jí zůstalo označení *uklížečka*. Kromě úklidu se také zabývala studiem nejrůznějších tlustých zpráv a analýz, k nimž inženýr choval nepřekonatelný odpor.

„O čem je tahleta slátanina?“ zeptal se inženýr van der Westhuizen jednoho dne a strčil své uklízečce do ruky další štos papírů.

Nombeko zprávu pečlivě prostudovala a druhý den svému nadřízenému vysvětlila:

„Jde o analýzu důsledků statického a dynamického přetlaku v závislosti na tonáži bomby.“

„Mluv tak, abych ti rozuměl,“ napomenul uklízečku inženýr.

„Čím silnější bomba, tím víc domů vyhodí do vzduchu,“ upřesnila informaci Nombeko.

„To snad chápe i gorila, ne? To jsou tady samí idioti, nebo co?“ rozcítil se inženýr, nalil si další sklenku brandy a nakázal uklízečce, aby se mu klidila z cesty.

Nombeko považovala Pelindabu za luxusní vězení. Vlastní postel a splachovací záchod místo zodpovědnosti za vyvážení čtyř tisíc latrín, dvakrát denně teplé jídlo a k obědu ovoce. A k tomu všemu vlastní knihovna. Vlastní sice tak úplně nebyla a Národní knihovně v Pretorii sice nejspíš nesahala ani po kotníky, neboť všechny knihy v ní byly buď staré, irelevantní nebo obojí zároveň, ale co na tom.

Proto si Nombeko svůj trest za to, že byla tak neopatrná a nechala se na chodníku přejet namol ožralým řidičem, od-

pykávala v poměrně dobrém rozmaru. Práce uklízečky ve výzkumném jaderném středisku byla po všech stránkách lepší než vynášení latrín na největší lidské skládce světa.

Když uběhlo dvanáct měsíců, bylo na čase začít počítat roky. Samozřejmě jí jednou nebo dvakrát přišlo na mysl pokusit se o útěk. Jak by se ale dostala přes dva elektrické ploty, minové pole, hlídací psy a alarm?

Třeba by mohla vykopat tunel.

Tak pošetilý nápad okamžitě zavrhla.

Nebo se někomu potají propašovat do auta?

To by ji vyčmuchali hlídací psi a mohla by jen doufat, že první kousnutí by bylo do krku, aby dlouho netrpěla.

Uplatit hlídače?

Možná... to by ale mohla zkusit jen jednou a určitě by natrefila na hlídače, který by si diamanty nechal a ji udal.

Vydávat se za někoho jiného?

To by snad šlo. Jenže barva kůže se krade o dost obtížněji než identita.

Nombeko se rozhodla dát si od myšlenek na útěk nějaký čas pauzu.

Jediná možnost, která jí připadala reálná, bylo stát se neviditelnou a naučit se létat. Samotná schopnost létat by ale taky nestačila, jelikož by ji určitě sestřelili hlídači z jedné ze čtyř strážných věží.

Když ji zavřeli za dvojitý elektrický plot a minové pole, bylo Nombeko patnáct let. A sedmnáct, když jí inženýr van der Westhuizen slavnostně sdělil, že jí opatřil platný jihoafrický pas (což bylo jinak u černochů něco naprosto neslýchaného). Bez pasu by jí totiž nadále nebyl umožněn přístup do všech chodeb výzkumného střediska, o nichž si pohodlný inženýr myslel, že by do nich přístup mít měla. Nová pravidla byla dílem jihoafrické bezpečnostní služby a inženýr van der Westhuizen dobře

věděl, do jakých bojů se má cenu pouštět, a které je lepší předem vzdát.

Pas si schovával v zásuvce psacího stolu, a protože trpěl nikdy neutuchající potřebou buzerovat ostatní, udělal kolem toho pořádný humbuk.

„To proto, aby tě, *Jakžesejmenuješ*, náhodou nenapadlo utéct. Bez pasu nemůžeš vycestovat za hranice, takže bysme tě vždycky dřív nebo později našli,“ usklíbl se posměšně inženýr.

Nombeko odvětila, že pokud by snad pana inženýra zajímalo, jak se jmenuje, má to teď napsané v pase, a za druhé má už dlouho na starosti inženýrovi skříňku na klíče, v níž visí i klíč k přihrádce jeho psacího stolu.

„A zatím jsem vám neutekla,“ dodala Nombeko a pomyslela si, že větší problém než jeden zamčený pas představuje osm hlídacích psů, alarm, minové pole a dvanáct tisíc voltů.

Inženýr ji probodl pohledem. Ta drzá holka už si zase dovoluje. Jednou se z ní snad zblázní. A navíc má pokaždé pravdu! Aby ji čert vzal.

Na nejtajnějším projektu v zemi se podílelo celkem dvě stě padesát lidí. Nombeko už dávno zjistila, že její šéf je neschopný břídit. Jediné, na co má nadání, je flákání a předstírání práce. A taky má štěstí (alespoň prozatím).

Během vývoje jaderné zbraně se stále dokola opakoval jeden problém, a to únik hexafluoridu uranu. Inženýr van der Westhuizen měl ve své kanceláři nástěnnou tabuli, na kterou si kreslil nejrůznější čáry, šipky a vzorečky, aby to vypadalo, že přemýšlí.

Jednou takhle seděl ve svém křesle a mumlal si pro sebe výrazy jako *vodíkový plyn*, *hexafluorid uranu* a *únik* a prokládal je nadávkami v angličtině i afrikánštině. Nombeko ho možná měla nechat brblat, jak chce, vždyť jejím hlavním úkolem bylo